

POSTANOWIENIE

Dnia 28 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie z powództwa R. L.

przeciwko A. B.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 28 stycznia 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 24 maja 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od pozwanej na rzecz powoda koszty postępowania kasacyjnego w kwocie 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł.**

UZASADNIENIE

Powód R. L. domagał się zasądzenia od pozwanych M. W., A. B. i O.B. kwoty 397 440,97 zł z umownymi odsetkami. Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia

26 marca 2015 r. zasądził od pozwanego M. W. na rzecz powoda żadaną kwotę z umownymi odsetkami od dnia 28 sierpnia 2012 r., oddalając powództwo w stosunku do pozostałych pozwanych. Po rozpoznaniu apelacji powoda, wyrokiem z dnia 19 stycznia 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...]. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że zasądził na rzecz powoda od pozwanej A. B. żadaną kwotę wraz z umownymi odsetkami od dnia 28 sierpnia 2012 r. solidarnie z M. W., oddalając apelację w stosunku do pozwanego O. B. Po rozpoznaniu skargi kasacyjnej pozwanej A. B. wyrokiem z dnia 31 sierpnia 2018 r. Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w części uwzględniającej apelację powoda skierowaną w stosunku do pozwanej i w tym zakresie przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Zaskarżonym wyrokiem z dnia 24 maja 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że zasądził od A. B. na rzecz R. L. kwotę 260.203,32 zł z odsetkami ustawowymi z zastrzeżeniem, że za zapłatę tej kwoty pozwana odpowiada z M. W. w ten sposób, że spełnienie świadczenia przez jednego z dłużników zwalnia drugiego w tym zakresie, oddalając apelację powoda w pozostałej części. Pozwana A. B. wniosła skargę kasacyjną, opierając wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przyczynie kasacyjnej objętej art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia przysługujący od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służący ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i nauki prawa oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej

kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania pozwana wskazała, że jest ona oczywiście uzasadniona ze względu na rażące uchybienia proceduralne Sądu Apelacyjnego polegające na tym, że Sąd drugiej instancji orzekł o roszczeniu nieobjętym pozwem, a mianowicie o zmienionym w nieprawidłowy sposób (ustnie do protokołu) roszczeniu z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, pozbawiając skarżącą konstytucyjnej gwarancji dwuinstancyjności postępowania sądowego.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania na jej oczywistej zasadności nakładało na skarżącą powinność wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia konkretnych przepisów prawa materialnego lub procesowego, naruszenia dostrzegalnego *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby zagłębiania się w szczegóły sprawy lub dokonywania jej poszerzonej analizy. Podkreślić też należy, że zgodnie z powszechnie aprobowanym w orzecznictwie i nauce prawa poglądem, o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje *per se* nawet oczywiste naruszenie konkretnego przepisu, lecz jego skutek polegający na wydaniu oczywiście nieprawidłowego orzeczenia, które nie może się ostać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 r., Nr 13, poz. 230).

Skarżąca nie uczyniła zadość tym wymaganiom, albowiem ani we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania ani w jego uzasadnieniu, nie wskazała przepisów, których rażące naruszenie miało spowodować ewidentną wadliwość zaskarżonego orzeczenia. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania z uzasadnieniem jest odrębną konstrukcyjnie i funkcjonalnie częścią skargi kasacyjnej (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) i nie jest wystarczające odwołanie się w nim do podstaw skargi kasacyjnej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08; z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16 - nie publ.). Niezależnie od powyższego, z uzasadnienia wyroku wynika, że Sąd Okręgowy ocenił żądanie powoda skierowane przeciwko pozwanej zarówno na podstawie przepisów normujących umowę o roboty budowlane (art. 647¹ § 2 i § 5 k.c.)

jak i na gruncie instytucji bezpodstawnego wzbogacenia (art. 405 i n. k.c.). Wbrew zatem stanowisku pozwanej, która oczywiście zasadności skargi upatruje w pozbawieniu jej konstytucyjnej gwarancji dwuinstancyjności postępowania sądowego, Sąd drugiej instancji nie rozstrzygnął sprawy na podstawie prawnej, która nie była przedmiotem analizy Sądu Okręgowego. W świetle ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego i nauki prawa, sąd drugiej instancji dokonuje własnych ustaleń faktycznych i samodzielnych ocen prawnych, stosując z urzędu adekwatne, w jego ocenie, do podstawy faktycznej, normy prawa materialnego (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55). Jeśli powód dochodzi określonego roszczenia, opartego na wykazanych przez niego faktach, które mogą uzasadniać zastosowanie różnych norm prawa materialnego, dokonanie przez Sąd wyboru jednej z wchodzących w rachubę podstaw prawnych rozstrzygnięcia, nie narusza art. 321 § 1 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2003 r., V CKN 115/01, nie publ., z dnia 16 września 2009 r., II CSK 189/09, Palestra 2009, nr 11 - 12, poz. 276, z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 549/14, nie publ., z dnia 25 czerwca 2015 r., V CSK 528/14, nie publ.). Sąd nie jest związany podstawą prawną wskazaną przez powoda, a jedynie podstawą faktyczną żądania. Wydanie przez sąd odwoławczy wyroku reformatoryjnego nie oznacza pozbawienia strony instancji, skoro *de lege lata* postępowanie apelacyjne ma charakter merytoryczny. Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał w swoich orzeczeniach, że w sytuacji, gdy umowa, na podstawie której zostały wykonane roboty budowlane, okazała się nieważna, sąd może zasądzić od strony korzystającej z ekonomicznych efektów zrealizowanych robót, wynagrodzenie na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (por. wyroki: z dnia 7 listopada 2007 r. II CSK 344/07, z dnia 2 lutego 2011 r. II CSK 414/10, z dnia 11 marca 2010 r. IV CSK 401/09 z dnia 28 sierpnia 2013 r. V CSK 362/12 - nie publ.). Dopuszczalność zasądzenia na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu kwoty dochodzonej przez wykonawcę jako wynagrodzenie umowne za wykonane roboty budowlane, uwarunkowana jest jednak zbieżnością stanu faktycznego obu tych roszczeń na tle konkretnego stanu faktycznego ustalonego w rozpoznawanej sprawie (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2010 r.,

I CSK 64/10, nie publ., i z dnia 13 kwietnia 2017 r., I CSK 270/16, nie publ.). W takim wypadku sąd, stwierdzając nieważność umowy lub stwierdzając niemożność zastosowania art. 647¹ § 2 i § 5 k.c. z innych przyczyn, może uwzględnić powództwo wykonawcy robót budowlanych na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, bez potrzeby dokonywania przedmiotowej zmiany powództwa w rozumieniu art. 193 § 1 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2010 r. IV CSK 401/09, niepubl. oraz z dnia 2 lutego 2011 r. II CSK 414/10, niepubl.). We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca nie przedstawiła argumentów wskazujących, że podstawa faktyczna roszczenia powoda o zapłatę wynagrodzenia różniła się od podstawy faktycznej roszczenia o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia, kierowanego do inwestora, który zbył wybudowane przez powoda lokale, a zatem osiągnął korzyść majątkową jego kosztem, a w związku z tym, że uwzględnienie przez Sąd Apelacyjny żądania powoda z tego tytułu, przedstawionego na rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku przez Sąd pierwszej instancji, było oczywiście wadliwe z tej przyczyny.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto na zasadzie odpowiedzialności za wynik sprawy (art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust.4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz. U z 2018 r., poz. 265).

